

schap getoetst aan de nieuwste Rijkswet, inmiddels in voege sinds 1 januari 1985.

Men kan het vreemdelingenrecht op verschillende wijzen benaderen: indien sommige monografieën de ontleding in grondbegrippen verkiezen, andere dan weer meer de nadruk op het recht als beleidsinstrument willen leggen, dan ordent de handleiding van P. Boeles de materie ditmaal vanuit de vraag van de vreemdeling zelf en diens rechtshelper: in een confrontatie van die vreemdeling in Nederland met de inhoud van het beleid in zake toelating, verblijfsbeëindiging en voortgezet verblijf, tewerkstellingsvergunning, controlemaatregelen en proceduremogelijkheden. Bijzonderheden en handige verwijzingen begeleiden hierbij de bespreking van de toepasselijke wetteksten, telkenmale opgedeeld naar 'categorie' van betrokken vreemdelingen of soorten verblijftitel.

Aan deze werkwijze onthoudt de rechtspracticus aldus, bij het formuleren van zijn advies, het voordeel van een praktisch werkinstrument, mét oriëntatie in recente rechtspraak en literatuur. Zo worden bijvoorbeeld controlemaatregelen en proceduremogelijkheden per probleemgebied besproken, en aan vraagtekens uit de praktijk uitgespeeld.

Wij vroegen op deze bladzijden (Panopticon, 1985) reeds eerder aandacht voor de praktische en overzichtelijke handleiding van de Brusselse raadsman Georges Henri Beauthier, die in zijn 'Droit des Etrangers', uitgave 1984, de Belgische jurist voorziet in het zeer gelijkaardige voordeel van een volledig up-to-date gebrachte oriëntatie in een aantal Belgische vreemdelingenrechtelijke procedures.

Wellicht getuigen beide auteurs, zowel in België als in Nederland, doorheen de relevantie van hun *praktijk*ervaringen, van één en dezelfde bezorgdheid, resp. overtuiging: zolang de juridische uitzonderingspositie van de vreemdeling in ons rechtsbestel de ongeloofwaardig complexe geaardheid van diens belangenbehartiging zal medebrengen, zullen slechts de overzichtelijkheid van dit type handleidingen diezelfde vreemdeling en zijn rechtshelper helpen de weg naar behulpzame deskundigheid terug te vinden.

Wel blijft het inmiddels spijtig dat niet de wetgever zélf de vreemdeling in België of in Nederland, met meer eenvoud heeft menen te moeten tegemoet treden.

M.-C. Foblets

Entzinger, H.B., Het minderhedenbeleid. Dilemma's voor de overheid in Nederland en in zes andere immigratielanden in Europa.

Proefschrift ter verkrijging van de graad van Doctor in de Sociale Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit te Leiden, 9 mei 1984, Boom/Meppel, Amsterdam, 311 p.

Migratie van mensen heeft altijd en overal plaatsgevonden. Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog is het migratiepatroon in West-Europa evenwel gron-

dig veranderd onder invloed van demografische, politieke en economische factoren. Het effect van die factoren loopt per land en ook per periode nogal uiteen.

Ondanks de groei in het aantal sociaal-wetenschappelijke publicaties de laatste jaren over geïmmigreerde minderheidsgroepen, is het toch nog betrekkelijk zelden gebeven dat *systematische* aandacht besteed wordt aan de algemene uitgangspunten en doelstellingen van het ter zake gevoerde overheidsbeleid; *opgenomen in een internationale vergelijking*.

Een van de centrale vragen in de studie van H.B. Entzinger is precies die naar de samenhang tussen immigratiebeleid en migrantenbeleid van Nederland, en van zes andere immigratielanden in Europa, nl. Zwitserland, de Bondsrepubliek Duitsland, België, Frankrijk, Groot-Brittannië en Zweden.

Het interessante van de recente Westeuropese geschiedenis op dit punt is dat zij van welhaast alle vormen van migrantenbeleid voorbeelden biedt. Mede omdat er nogal wat parallellen zijn tussen recente migratiebewegingen naar deze diverse landen, lenen hun respectieve beleidsfilosofieën en de daaruit resulterende maatregelen zich in vele opzichten, aldus de auteur, tot een vergelijkende analyse.

Zo goed als het vreemdelingenbeleid per land en per periode kan variëren van liberaal tot restrictief, zo kunnen ook aan het migrantenbeleid (waarmee bedoeld wordt op het geheel van de door de overheid gehanteerde uitgangspunten, doelstellingen en regels dat van invloed is op de participatie van die (im)migranten aan de ontvangende samenleving (o.m. p. 10)) uiteenlopende uitgangspunten, resp. doelstellingen ten grondslag liggen. Het kan b.v. bewust segregatie nastreven van immigranten, wat betekent dat zij tweederangs burgers worden of blijven. Het kan echter ook gericht zijn op hun integratie in de ontvangende samenleving, b.v. door daadwerkelijk gelijke kansen te bieden aan de nieuwkomers. 'Meer dan enige andere instantie is de overheid bij machte, niet alleen om binnenkomst en verblijf van immigrantenbeleid te reguleren, maar ook om invloed uit te oefenen op de wijze waarop zij aan de ontvangende samenleving participeren'. (p. 43)

De komst en boven alles de *blijvende* vestiging van immigranten hebben de nationale overheden voor enkele belangrijke dilemma's geplaatst, die dwingen tot het maken van keuzen.

Drie dilemma's lopen als een rode draad door de studie, en structureren de vergelijkende analyse door de auteur van het overheidsbeleid in de zeven vernoemde immigratielanden in West-Europa:

- a) Beschouwt een land zichzelf *wel of niet als immigratieland*, in de zin dat de overheid ervan uitgaat dat de immigranten zich daar permanent dan wel tijdelijk hebben gevestigd?
- b) Indien de overheid uitgaat van blijvende vestiging van de immigranten, ontwikkelt zij dan *wel of niet een migrantenbeleid* met het oog op de verbetering van hun sociale positie?
- c) Indien er sprake is van zo'n beleid overheersen daarin dan *assimilationistische* dan wel *pluralistische* tendensen?

De auteur heeft aldus trachten na te gaan waarom bepaalde landen voor een bepaald beleid hebben gekozen, en in hoeverre bepaalde kenmerken van de migranten, maar ook van de ontvangende samenleving zelf van invloed zijn op die

keuzen. De analyse probeert te achterhalen waarom het voorgenomen beleid niet altijd tot het beoogde resultaat leidt, en nog, of er een patroon valt te ontdekken in de wijze waarop de maatschappelijke werkelijkheid de overheden keer op keer heeft gedwongen hun beleidsdoelstellingen aan te passen.

Uit de vergelijkende toetsing van het empirisch materiaal aan het analyse-schema groeit aldus voor de auteur de mogelijkheid van enkele merkwaardige vaststellingen.

Zo blijkt dat de partijpolitieke samenstelling van een regering in dit verband vaak een minder belangrijke doorslag heeft dan men wellicht zou vermoeden (p. 162), of nog, dat het vooral de mate is waarin een land het ideaaltype van de verzorgingsstaat benadert die indicatief is voor de reikwijdte van het migrantenbeleid (p. 272).

Aan de originaliteit van evenzovele vergelijkingen en bemerkenswaardige confrontaties onthoudt de lezer inmiddels alvast de gidsfunctie van een studie, in de zoektocht naar de toekomstige plaats van de immigrant(en) in een ontvangende Westeuropese samenleving.

M.-C. Foblets

Erratum Panopticon 85/3, blz. 208, eerste paragraaf, 6 laatste regels:

Er moet gelezen worden:

‘Ook is de plaats van de toerekeningsvatbaarheid na de verwijtbaarheid *in dit schema van belang omdat eerst moet worden gekeken* of de dader wegens een schuldontheffingsgrond vrijuit gaat en dan pas daarna de toerekeningsvatbaarheid aan bod dient te komen. Een ontoerekeningsvatbare dader, die b.v. in overmacht een delict begaat, heeft immers evenveel aanspraak op honorering van een beroep op die exceptie als de toerekeningsvatbare dader.’